

14. Малахов В. А. Еманюель Левінас: погляд із Києва / Віктор Малахов // Е. Левінас. Між нами: Дослідження. Думки-про-Іншого; [пер. з фр.]. – К. : Дух і Літера: Задруга, 1999. – С. 267-284.
15. Малахов В. А. Етика спілкування: навч. посіб / В. А. Малахов. – К. : Либідь, 2006. – 400 с.
16. Мендес-Флор П. Єврейська філософія та теологія / Пауль Мендес-Флор // Єврейська цивілізація. Оксфордський підр. з юдаїки. – У 2-х тт. – К. : Дух і Літера; Дніпроперт.: Центр “Ткума”, 2012. – Т. II. – С. 810-823.
17. Сігов К. “Між нами”: Насильство? Розрив? Правда? (кенотична етика Еманюеля Левінаса) / К. Сігов // Левінас Е. Між нами: Дослідження думки-про- іншого. – К. : Дух і Літера; Задруга, 1991. – С. V-XVI.
18. Сокулер З. А. Герман Коген и философия диалога / З. А. Сокулер. – М.: Прогресс-Традиция, 2008. – С. 200–294.
19. Хромец И. Еврейская философия после М. Хайдеггера: Э. Левинас и Х. Йонас / И. Хромец // Юдаїзм: дослідження історії та вивчення. Матеріали міжнарод. молод. релігієзнавчої школи з юдаїки [наук. ред. А. М. Басаури Зюзіна]. – К., 2011. – С. 101-108.
20. Ямпольская А. Эмманюэль Левинас. Философия и биография / А. В. Ямпольская. – К. : Дух і літера, 2011. – 376 с.

Ношин Я. И. Контекст иудаизма в философских взглядах Эмманюэля Левинаса.

В статье показано, что диалогический способ мышления, на котором настаивает Левинас, глубоко укоренен в духовную культуру иудаизма (концепция Завета), проанализировано диалогические идеи мыслителя. Доказывается, что отношение между Я и Другим носит принципиально асимметричный характер, что отличает взгляды Левинаса от взглядов других представителей философии диалога, в частности Мартина Бубера. Сделано вывод, что благодаря влиянию иудаизма, мыслитель, углубляя и радикализируя отдельные положения (асимметрия отношений Я и Другого) диалогической парадигмы, выходит за ее пределы.

Ключевые слова: *этика, асимметрия, Я, Другой, диалогическое мышление.*

Noshyn Y. I. The Context of Judaism in the Emmanuel Levinas' philosophical views.

In the article it is shown that the dialogical way of thinking, on which Levinas insists, is deeply implanted in spiritual culture of Judaism (the concept of the Precept), is analysed the dialogical ideas of the thinker. It is proved that the relation between I and Other has essentially asymmetric character that distinguishes Levinas's views from views of other representatives of philosophy of dialogue, in particular Martin Buber. It is made a conclusion that thanks to influence of Judaism, the thinker, deepening and radicalizing separate provisions (asymmetry of the relations I and Other) a dialogical paradigm, goes beyond its limits.

Keywords: *ethics, asymmetry, the Other, dialogical thinking.*

УДК 272 : 235.3

Остащук І. Б.

СУЧАСНЕ ХРИСТІЯНСЬКЕ МУЧЕНИЦТВО В ПАРАДИГМІ СВЯТОСТІ

Досліджується традиційне християнське розуміння мучеництва як процес наслідування страждань і спасительної жертви Ісуса Христа, теологічний та літургійно-обрядовий його вимір. Розкрито особливості сучасного християнського мучеництва як прояву намагання знищити людську особу через сам факт її фізичного існування. Наведено конкретні приклади вбивств людей в сьогоденні за приналежністю до християнської релігії у загальному контексті проблем тероризму й військових конфліктів.

Ключові слова: *сучасне християнське мучеництво, святість, страждання, жертва, смерть.*

Сучасна епоха в своїх світоглядних парадигмах та маскультівських домінантах формування іміджу далеко відійшла від канонічних образів християнських святих,

особистості яких зазвичай сприймаються як елементи патріархальної традиції або вузького сегменту релігійної культури.

Християнське мучеництво супроводжує історію цієї релігії від самого її початку та виразно підкреслює основоположні істини депозиту віровчення – свідчення віри у воскресіння через наслідування страждань Ісуса Христа.

Мучеництво не означало для віруючих ані вироку неблаганного фатуму, що в певні історичні періоди був неunikним, ані перенесення безсенсового страждання. Натомість, воно розумілося як найбільш радикальний ідеал наслідування Христа.

Мученики становлять один із основних шляхів виражень досягнення святості, а також приклад життя, що демонструє світові вірність своїм переконанням. Мартирологи належать не лише давнім епохам переслідувань християн, відомих зі сторінок історії, але й поповнюються у сьогоденні, оголюючи актуальні глобальні проблеми державного тоталітаризму й релігійного екстремізму, радикалізму.

Проблематика сучасного християнського мучеництва присутня передусім у статистичних даних окремих організацій, що займаються захистом переслідуваних через релігійні переконання людей, а також у проповідях релігійних діячів, документах різних християнських конфесій. У репрезентованій статті використано дані Міжнародної благодійної правозахисної християнської організації Open Doors, окремі документи Церкви й джерела стосовно загального розуміння християнської святості й мучеництва (праці О. Сєдакової, Г. К. Честертон, А. Шмаїнової-Веліканової, а також пап Івана Павла II та Франциска).

Метою представленої статті є дослідження сучасного християнського мучеництва як вираження святості.

Християнський культ святих – складний феномен, що пройшов тривалу культурну, релігійну, філософську й теологічну еволюцію. Святість займає особливе місце в загальному образі релігійного світогляду та належить до основоположних релігійних категорій. Святий втілює собою ідеал християнського радикального аскетизму й взірцевої релігійності, водночас, це – звичайна особистість.

Християнський культ святих, згідно теології й аскетички, представляє собою етичний ідеал людини, що перебуває в земному паломництві та проявляє вищі ідеали завдяки власній відкритості на діяння Божої благодаті. З точки зору етичного виховання, образ святого важливий як приклад християнського й суспільного служіння.

Варто пригадати традиційне християнське розуміння мучеництва, що сформувалося ще в епоху раннього християнства. Грецька лексема *μάρτυς* означає “свідок”. Український переклад “мученик” не зовсім вірно передає первісну семантику цього слова, котре навіть у новогрецькій мові позначає, скажімо, “свідка в суді”. Ранньохристиянські автори, ведучи мову про мучеників, називали їх “свідками Христовими”, що сміливо захищали свою віру навіть перед небезпекою жорстоких переслідувань і смерті. На слов’янському мовному ґрунті (на відміну, наприклад, від романо-германських мов) у перекладі акцентується на муках і стражданнях. У давньоримському судочинстві піддавали тортурам усіх засуджених, це було тогочасною нормою в процесі дізнання. Для християн справжньою цінністю було не саме по собі страждання, а готовність прийняти його заради Христа. Для ранніх християн мученики були не тільки сповідниками віри, але й борцями (*αθληται*) за віру. Їхні страждання і тортури сприймалися не як пасивна поразка, а як тріумфальний подвиг продовжувачів апостольської місії. Тому не випадково на іконах мучеників переважно зображається пальмова гілка – давній символ царського достоїнства й героїчного тріумфу.

Відповідно, мучеництво було не одноразовим актом смерті, а передусім процесом визнання віри в Ісуса Христа.

Своїм подвигом мученики намагалися наслідувати Ісуса Христа на основі віри у воскресіння (“імітація страждань Христових”). Ще у катакомбний період християнства сформувалося справжнє розуміння мучеництва, яке чітко відрізнялося від юдейської (історія страти Маккавеїв, які померли за свій народ заради незалежності Ізраїля) й антично-язичницької (культ героїв, ларів, пенатів із його апофеозом та визнанням їхнього божественного походження) традицій. Подвиг християнських мучеників базувався на вірі у воскресіння та сприйнятті своєї смерті як слідування шляхом Ісуса Христа, переходу у вічне блаженне буття [4, с. 64–67].

Новозавітний і ранньохристиянський приклад наслідування Христа, ідеал святості та християнської стійкості був водночас прагненням до якнайвідданішого уподібнення з Ісусом Христом в Його стражданнях і смерті. Алюзію до такої настанови знаходимо у Посланні св. апостола Івана: “Ми з того пізнали любов, що душу Свою Він поклав був за нас. І ми мусимо класти душі за братів!” (1 Ів. 3,16). Мучеництво було християнським ідеалом, найдосконалішим прикладом святості. Саме віддання честі мученикам було початком церковного культу святих (приблизно з середини II ст.). Віра у наслідування Христа аж до смерті мала для Церкви таке важливе значення у процесах канонізації й визнанні заслуг конкретної особи. Також поширилось переконання, що мученик, який загинув, не будучи охрещеним завдяки пролитій крові (*baptisma sanguini*), міг сприйматися як повноцінно охрещений (*votum sacramentum*) [9].

Історія християнства свідчить, що приклад святих був дієвим джерелом віднови духовного життя й актуалізації правд віри, оскільки їхній культ має христоцентричний характер і допомагає глибоко зрозуміти таємницю Церкви, яка у богословському аспекті сприймається як “Містичне Тіло Христове”.

Християнська Церква вважається, з теологічної точки зору, зібранням святих – чоловіків та жінок, в яких діє благодать Святого Духа. Беатифікують і канонізують лише “взірцевих” святих, котрих виразним чином прославив Бог і життя яких слугує чітким прикладом для наслідування у паломництві земного життя. Безумовно, їхнє число безмірно менше численних анонімних “простих святих”, життя яких протікало в певній тиші й прихованості.

Гілберт Кійт Честертон у своїй праці про Тому Аквінського (1933) влучно визначив роль святого в певному суспільстві: “Святий зцілює, адже він – протиотрута. Він і мучеником стає, тому що протиотрута болісна наче отрута. Зазвичай він повертає світові здоров’я, перебільшуючи те, про що світ забув, у кожному столітті – різне. Кожне покоління шукає свого святого і, йдучи за відчуттям, знаходить не того, кого хотіло б, а того, хто потрібен” [6].

Харизми святих різні, але, за тонким визначенням Г. К. Честертона, є певна спільна риса, що відрізняє їх від інших людей: “Святий може бути людиною будь-якого типу, але в нього є одна риса, котрої немає в інших. Святий відрізняється від звичайної, рядової людини тільки тим, що завжди готовий стати найбільш рядовою (це слово слід розуміти в його першому, благородному значенні, пов’язаному зі словом “ряд”)” [6].

На нашу думку, йдучи за логікою вищезгаданого християнського письменника і мислителя, сучасне християнське мучеництво, зокрема у країнах Африки й Азії, є наслідком браку любові й жертвовності сьогодення з його штучними аксіологічними й моральними парадигмами.

Отож, сучасні святі демонструють світові той приклад, якого він потребує та якого в ньому немає.

Сучасне мучеництво підтверджує не тільки несприйняття християнських цінностей, драматичність глобальних проблем, але й континуальність справи спасіння, бо ж від самого

зародження Церкви мученики сприймалися як ті, що найбільш радикально виконали наказ наслідування Христа.

Іван Павло II в апостольському листі “*Tertio Millennio Adveniente*” писав: “На завершення другого тисячоліття Церква знову стала Церквою мучеників [...] Свідчення Христові, аж до проливання крові, стало спільним спадком як католиків, так і православних, англікан, протестантів [...] Це свідчення не може бути забутим” [10, 37].

Сучасні мученики своїм життям героїчно визнають власну віру, навіть добровільно приймаючи смерть.

Папа Іван Павло II 27 червня 2001 у Львові, очолюючи урочисту беатифікацію 28 мучеників УГКЦ, життя яких є християнським свідченням кривавого ХХ ст., сказав такі слова: “Пам’ять про них не може бути втрачена, бо вона є благословенням. Їм ми виявляємо наш подив і нашу вдячність: як ікона Євангелія Блаженств, пережита аж до пролиття крові, вони становлять знак надії для наших і прийдешніх часів. Вони показали, що любов є сильніша від смерті. У їхньому протистоянні таємниці беззаконня, незважаючи на людську неміч, змогла засяяти сила віри й Христової благодаті (див. II Кор 12,9-10). Їхнє непереможне свідчення виявилось насінням нових християн (див. Тертуліан, Апол. 50,13: ССЛ 1,171) [...] Їхнє мучеництво є могутнім закликком до примирення та єдності. Це екуменізм мучеників та ісповідників віри, який вказує християнам двадцять першого століття шлях єдності” [2].

Мучеництво ХХ та ХХІ ст. певною мірою різниться від ранньохристиянського, про що зауважує Анна Шмаїна-Веліканова: “ранньохристиянські мученики сповідували Христа, часто здійснюючи при цьому з точки зору Римської влади державний злочин: відмова принести жертву або відмова від служби в армії, і через цей злочин або саме визнання були страчені. Невинно замордовані ХХ віку – це люди, про яких хтось вирішив, що їх не повинно бути. Мільйони зайвих людей” [7, с. 219].

Папа Франциск в одній зі своїх проповідей так виразив болісне усвідомлення ролі мучеництва в ХХІ ст.: “Ми знаємо, що не буває росту без Святого Духа: це Він творить Церкву, це Він сприяє росту Церкви, Він збирає церковну спільноту. Але також необхідне свідцтво християн. І коли це свідцтво доходить до межі, коли історичні обставини вимагають могутнього підтвердження віри, з’являються мученики – величні свідки. Тоді Церква окроплюється кров’ю мучеників. У цьому – велич мучеництва, котре починається зі свідчення та з часом може слідувати прикладу Ісуса, першого мученика й першого вірного свідка, – проливаючи свою кров” [5].

Мучеництво, можна сказати, наділене літургійним виміром, воно введене у структуру літургії і за формою (зібрання перших християн на могилах ранньохристиянських мучеників, скажімо, у давньоримських катакомбах; традиція вмщати часточки мощей святих в антимінс у православній традиції чи звичай вмуровувати у пристінні вівтарі (на яких до реформи II Ватиканського собору відправляли Святу месу) реліквії святих у римському церковному обряді), і за змістом (співпричетність до жертвовної смерті Ісуса Христа у вираженні віри в воскресіння після земного паломництва).

Ольга Сєдакова звернула увагу на глибинний зв’язок православної поховальної поезії із теологією святості та мучеництва, що нерозривно пов’язане із самою сутністю людського життя. Якщо при житті людини Церква нерідко виступає як сувора Вчителька, проявляючи себе зі всією суворістю, покараннями, випробуваннями, то над померлою людиною виявляє нічим не обмежене милосердя, любов і милосердя: як реальна спасительниця від смерті, і не лише від “другої смерті”, але й певною мірою і “першої”.

У поховальному чині Церква не тільки прощає усю цьогосвітню даність людини, але, як це не високо звучить, зараховує кожного померлого до святих (“Со святыми упокой,

Христе, душу раба Твого”, кондак глас 2; “Со духи праведных скончавшихся душу раба Твого, Спасе, упокой”, тропар 1 глас 4); приєднує до сонму мучеників, свідків віри (“В путь узкий хождшие прискорбный, вси в житии крест яко ярем вземшие, приидите насладитесь, ихже уготовах вам, почестей и венцев небесных” – “Все вы, выбравшие узкий и болезненный путь и Крест в жизни своей принявшие, как ярмо, приходите, насладитесь почестями и венцами небесными, которые Я приготовил вам”, тропар 3). Первісно ці вірші, що промовлялися від особи Самого Ісуса Христа, зверталися до мучеників (зрештою, як і багато інших віршів у чині відспівування). Це не випадково, тут маємо справу не з витонченою поезією, а з усвідомлення глибинного зв’язку померлого з мучениками, свідками віри, а саме людське життя в цій обрядовій поезії постає як мучеництво, страждання, гідне вінця вічного блаженства.

Відспівування не тільки просить про зарахування померлого до сонму святих, але вже проголошує його як святого: “Блажен путь, вонже идеши днешь, душе, яко уготовася тебе место упокоения” – “Блаженный путь, в который ты сегодня идешь, душа, ибо приготовлено тебе место покоя” (прокімен, гл. 6). Отож, кожен, кого Церква проводить у вічну дорогу, виявляється обраним і прийнятим [3].

Відомі з поліваріантних агіографічних нарративів, мартирологів й іконографічних сюжетів постаті ранньохристиянських святих мучеників, імена яких стали для нас звичними завдяки традиції називання в їхню честь (наприклад, святі Варвара, Катерина Олександрійська, Георгій, Віталій тощо), були страчені внаслідок вироку через порушення державного закону або порядку. Власне, мартирологи як окремий жанр сакральної й історичної літератури виникли внаслідок ретельного записування судових процесів над “свідками” Христа. Якщо ж вести мову про мучеників ХХ і ХХІ ст., то вони віддали свої життя не через порушення якихось законів, а через сам факт їхнього існування. Це було просто цілеспрямоване знищення людської особистості, для чого і не вишукувалося окремих формальних причин.

Міжнародна благодійна правозахисна християнська організація Open Doors 7 січня 2015 р. оприлюднила список під назвою World Watch List, що представляє собою рейтинг країн за ступенем свободи. У 2014 р. рівень переслідувань християн у світі зріс. На першому місці в списку 2015-го р. 13-ий раз поспіль перебуває Північна Корея. Найбільше зростання переслідувань християн припадає на Африку. На Близькому Сході триває цілеспрямована атака на християнство, в результаті чого люди змушені покидати свої домівки та рятувати власне життя. Біля 100 млн. християн зазнали переслідувань по всьому світу, що робить християнство однією з найбільш переслідуваних релігійних груп. Мусульманський екстремізм є основним джерелом переслідувань у 40 із 50 країн у World Watch List: позбавлення волі, втрата житла і майна, тортури, гвалтування та навіть смерть через їхню віру. Скажімо, в Азії, за окремими оцінками, 70 тис. християн перебуває в ув’язненні через свою віру [12].

У такій складній соціально-політичній ситуації в ряді країн чимало християн втрачає життя через небажання зректися власної віри. Це дає підстави вести мову про сутнісний новітній прояв мучеництва (офіційних процедур канонізаційних і беатифікаційних процесів тут не торкаємося).

У Великий четвер перед католицькою Пасхою 2015 р. мартиролог ХХІ ст. поповнився 147 новими іменами – студентами кенійського університету Гарісси. 2 квітня 2015 р. п’ятеро злочинців із сомалійської терористичної організації аль-Шабаб увірвалися на територію кампусу й протягом майже 20 годин убили 147 студентів-християн, багато з яких були неповнолітніми. Свідки, котрим вдалося врятуватися, розповідають, що бойовики спочатку розділили мусульман і християн, відпустили перших та розпочали жахливу екзекуцію

останніх.

Представник аль-Шабабу сказав, що його бійці атакували університет в “операції проти невірних”, бо вважав, що з цього університету Кенія “планує поширити своє християнство і невірність”.

Боротьба Кенії з аль-Шабаб триває вже протягом багатьох років. У кінці 2011 року, з посиленням атак, нападів та викрадень терористів, кенійський уряд відправив через кордон у Сомалі війська й зброю для боротьби з терористами.

Одним із виявів помсти було жахливе вбивство християн-студентів лише через їхню віру [8].

На цьому трагічному прикладі прослідковується догматична особливість мучеників сучасності. Можна сказати, що теологічна специфіка нових мучеників, у порівнянні з першохристиянськими, полягає в тому, що вони виражають різні сторони істини про Боголюдськість Ісуса Христа. Давні мученики сміливо сповідували Ісуса Христа Господом ціною свого життя у судах, ставали жертвами державних законів, які видавали правителі у прагненні відстояти римську ідентичність влади, патріотизму й релігії. А мученики XX–XXI ст. – свідки Голгофи, в якій виявляється людська, вразлива природа Христа. Їхнє мучеництво – це просто смерть невинних людей [7, с. 223].

Отже, мучеництво XX і XXI ст. виходить поза межі усталеної канонізаційної норми, яка розуміла особу мученика як ту, що зазнала смерті *in odium fidei* – через ненависть до віри. Тут мова йде про ненависть до людини як такої.

Слід підкреслити, що згадані криваві події у Кенії не знайшли належного висвітлення у світових ЗМІ, на відміну, наприклад, від подій у Парижі, пов’язаних із різаниною в редакції скандального журналу *Charlie Hebdo* (7 січня 2015 р.), коли мало не весь світ солідаризувався в рамках акції “*Je suis Charlie*”.

На трагедію загибелі 147 християн-студентів світове співтовариство практично не відреагувало. Мабуть, для західного світу ціна життя кенійських молодих християн не так важлива в зіставленні з європейськими карикатуристами.

Здавалось би суто внутрішньо-церковне питання мучеництва в сьогоденні стикається з проблемою байдужості країн Заходу до долі християн Близького Сходу й Африки, що є вагомим показником відповідної інформаційної політики.

Однією з малочисленних у справі інформування та допомоги переслідуваним християнам у всьому світі є некомерційна міжконфесійна християнська організація Голос мучеників (*The Voice of the Martyrs*).

Вважаємо, що сучасне мучеництво теологічно пов’язане ще зі старозавітним розумінням смиренної жертви. В юдейській традиції існує поняття “акеда” (“зв’язування”; повніше “акедат Іцхак” – “зв’язування Іцхака”) – принесення Ісаака в жертву Богові Авраамом. Єврейське релігійне пояснення вбачає в акеді високий взірець відданості Богові, символ готовності до важких жертв в ім’я вірності Господній волі. Ранньохристиянська доктрина розглядає її як передбачення мучеництва Христа [1]. Відзначимо, філософи І. Кант і С. К’еркегор (“Страх і трепет”) вважають, що з етичної точки зору таке жертвопринесення було б звичайним вбивством. Правда, згідно датського мислителя, Авраам переступає через все етичне, поза яким отримує більш високу мету, у відношенні до якої він і долає етичне.

Сучасна людина також не сприймає й не розуміє смиренну жертву через безкомпромісне визнання своєї віри, це видається дивним і безглуздим. Більш прийнятним вважається відстоювання свободи слова й думки, що без усвідомлення відповідальності не зважає на межі релігійно-культурної толерантності.

Приклад такої покірної християнської жертвості проявив 21 єгипетський християн. 15 лютого 2015 р. бойовики терористичного угруповання “Мусульманська держава Іраку та

Сирії” (Islamic State in Iraq and Syria – ISIS) виставили у мережу відео із заголовком “Послання до народу хреста, підписане кров’ю”, на якому показано страту 21 християнина через сповідання своєї віри. У п’ятихвилинному сюжеті, записаному на лівійському березі Середземного моря, зафіксовано момент звірячого вбивства викрадених двадцяти одного християнина-копта, які прибули кілька років тому на заробітки в Лівію. Безпосередній сцені страти “пастви хреста з числа членів єгипетської церкви-ворога” передує промова командира терористів, в якій він кидає виклик християнам усього світу. Наступні кадри показують, як після короткої молитви християн радикали страчують їх безпосередньо біля води. Короткий ролик завершується закликотом ката (“Ми завоюємо Рим, якщо того забажає Аллах!”) та виглядом крові мучеників у морській воді, що нагадує слова Тертуліана – актуальні й сьогодні – “Sanguis martyrum semen christianorum”.

Доказом того, що тероризм немає нічого спільного ні з мусульманськими, ні з будь-якими іншими цінностями, є страта з-поміж християн-коптів однієї людини, котра до моменту езекуції не мала відношення до віри в Христа. Перед самою стратою один із вбивць вимагав від нього прийняти іслам, але він сказав, згідно відеоролика: “Іхній Бог – мій Бог” [11].

Сучасний світ потребує однозначного свідчення християн перед різноманітними викликами й загрозами насилля й терору, але водночас усі повинні чути про факти бруталного й варварського переслідування сповідників Євангелії. У теперішній західній цивілізації кров мучеників проливається на ґрунт індиферентності.

Від самого початку історії християнства мучеництво залишається радикальним прикладом мужності, жертвності та святості, оскільки в ньому виражається найдосконаліше наслідування Христа, що осмислено в теологічному й літургійному вимірах. Християнське мучеництво ХХ–ХХІ ст. відрізняється від ранньохристиянського тим, що репрезентує прагнення фізичного знищення конкретних людей не тільки у порушенні певних законів чи в боротьбі з релігійно-культурною ідентичністю, але й намаганні знищити просту людину через сам факт її існування. Така особливість переслідувань сучасних християн у теологічному аспекті виражає співпричетність мучеників до приниження людської природи і голгофської жертви Христа.

Література:

1. Акеда [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eleven.co.il/article/10112>
2. *Іван Павло II*. Проповідь Україна-Львів – 27.06.2001. Іподром. Свята літургія / Іван Павло II [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.papalvisit.org.ua/ukr/news.php?ac=a&id=278>
3. *Седакова О.* Вечная память. Литургическое богословие смерти [Електронний ресурс] / О. Седакова. – Режим доступу : <http://www.olgasedakova.com/Moralia/290>
4. *Федосик В. А.* Мученичество в раннем христианстве: очерк исторического восприятия / В. А. Федосик, В. В. Яновская, О. А. Яновский. – Минск : Белорусская Православная Церковь, 2011. – 255 с.
5. *Франциск, папа.* Сегодня больше христианских мучеников, чем в первые века [Електронний ресурс] / папа Франциск. – Режим доступу : <http://ru.radiovaticana.va/news/2014/07/01/>
6. *Честертон Г. К.* Святой Фома Аквинский [Електронний ресурс] / Г. К. Честертон. – Режим доступу : http://krotov.info/library/24_ch/ches/terton_062.htm
7. *Шмайна-Великанова А.* О новых мучениках / А. Шмайна-Великанова // Наше положение. Образ настоящего / О. А. Седакова [и др.]. – М. : Издательство гуманитарной литературы, 2000. – С. 218–226.
8. *Gettleman J.* Somali Militants Kill 147 at Kenyan University [Електронний ресурс] / J. Gettleman, I. Kushkush, R. Callimachi. – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2015/04/03/world/africa/garissa-university-college-shooting-in-kenya.html?_r=1
9. *Hermans J.* Męczeństwo – wzór chrześcijańskiego męstwa i świętości [Електронний ресурс] / Tłum. E. Mendyk / J. Hermans. – Режим доступу : <http://mateusz.pl/duchowosc/jh-meczenstwo.htm>
10. *Jan Paweł II.* Tertio Millenio Adveniente. List apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych w związku z przygotowaniem Jubileuszu 2000 [Електронний ресурс] / Jan Paweł II. – Режим доступу : <http://www.mateusz.pl/dokumenty/tma/index.htm>

11. "Their God Is My God" [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.persecution.com/public/newsroom.aspx?story_ID==373535
12. World Watch List [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/>

Остащук И. Б. Современное христианское мученичество в парадигме святости.

Исследуется традиционное христианское понимание мученичества как процесс наследования страданий и спасительной жертвы Иисуса Христа, теологический и литургически-обрядовый его измерения. Раскрыты особенности современного христианского мученичества как проявления попытки уничтожить человеческую личность через сам факт ее физического существования. Приведено конкретные примеры убийств людей по принадлежности к христианской религии в общем контексте проблем терроризма и военных конфликтов.

Ключевые слова: современное христианское мученичество, святость, страдания, жертва, смерть.

Ostashchuk I. B. Contemporary Christian Martyrdom in the Paradigm of Sanctity.

The traditional Christian understanding of martyrdom as a process of imitation of suffering and saving sacrifice of Jesus Christ, theological and liturgical ceremonial its dimension is investigated. The features of the contemporary Christian martyrdom as a manifestation of attempts to destroy the human person through the fact of their physical existence is revealed. An specific examples of murders people by belonging to the the Christian religion in the overall context of the problems of terrorism and military conflicts are presented.

Keywords: contemporary Christian martyrdom, sanctity, suffering, sacrifice, death.

УДК 2–285.2:272/273

Пальчик А. О.

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ ЧУДА
В КАТОЛИЦЬКІЙ АПОЛОГЕТИЦІ ХХ – ПОЧ. ХХІ СТ.**

Досліджено, що трансформація католицької концепції чуда безпосередньо пов'язана зі змінами в католицькій апологетиці ХХ ст., яка відображає основні тенденції сучасного богослов'я, зокрема загальний відхід від томістського підходу в апологетиці і зацікавлення ідеями сучасних філософських течій. Розкрито, що чудо перестало трактуватися як доказ істинності християнської віри, а почало розглядатися передусім як знак Бога, скерований до людини. Доведено, що Біблія і твори отців церкви у більшості богословських праць перестали служити інструментами для підтвердження традиційної концепції чуда.

Ключові слова: чудо, апологетика, патристика, Католицька церква, Біблія.

Проблематика чуда завжди була актуальним, хоча й не найбільш важливим, питанням католицького богослов'я. Теологічне питання про феномен чуда в католицизмі кінця ХІХ – поч. ХХ ст. передусім зводилося до його ролі в апології церковної доктрини. Відповідно, зміни, які відбувалися в католицькій апологетиці, не могли оминати богословського розуміння феномену чуда.

Будучи інтегральною частиною Божого об'явлення, чудо стало предметом зацікавлення багатьох апологетів, у тому числі представників західної християнської традиції (Августин, Григорій Великий, Тома Аквінський тощо). Для католицького віровчення ХХ ст. стало переломним. Період гострих конфліктів представників томізму з "модерністами" (А. Луазі, Ж. Тіррел та ін.) на початку століття сприяв пошукам найбільш прийнятної для церкви